

“Els fills dels andalusos i dels extremerys” van entrar a la campanya electoral del 27S de la mà de Pablo Iglesias, líder de Podem, que animava a anar a votar “a aquesta gent de barri que no s’aver-gonyeix de tenir avis andalusos”. Sociòlegs i politòlegs expliquen a EL TEMPS el comportament electoral de l’Àrea Metropolitana de Barcelona, el desvinculen de l’origen dels seus habitants i debaten si les declaracions van ser “etnicistes” o si, a Catalunya, aquest és un tema tabú.

El disputat vot dels orígens

Reportatge d’Àlex Milian

Aquest “és un escàndol una mica hipòcrita”, segons el degà de la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de l’Autònoma de Barcelona, Joan Botella. “A Iglesias –opina Botella– li han caigut a sobre mil i una crítiques, de lerrouxista i d’altres coses, que no venien al cas perquè ell només havia fet una crida a no abstenir-se.”

El fet és que Pablo Iglesias s’ha disculpat públicament. El seu retrat d’una “gent de barri que no s’aver-gonyeix de tenir avis andalusos” implica que hi ha una “gent de barri” que sí que se n’aver-gonyeix: en el context d’aquesta campanya electoral, això és com dir que els

independentistes amb avis andalusos s’aver-gonyeixen del seu origen.

Potser per això les paraules d’Iglesias van ser ràpidament contestades des de diverses bandes. David Fernández, de la CUP, el va acusar de “voler dividir els catalans pel seus orígens”. I els caps visibles de Súmate, Eduardo Reyes i Gabriel Rufián, van explicar-se en una roda de premsa de Junts pel Sí. Reyes, president d’aquesta associació, la va presentar com una iniciativa “de gent formada a Catalunya que parla moltes llengües –totes les llengües de l’Estat espanyol– i que diu obertament que votarem que Sí”. Com a resposta directa a Iglesias, Reyes va etzibar: “A aquells que ens van dir que

recordarem els nostres pares i avis, els diem que precisament per ells pensem votar el 27-S que Sí: en honor al seu sacrifici, el seu treball i el seu esforç per fer d’aquesta Catalunya el que avui és. Estem molt orgullosos d’això i per això mateix votarem que sí aquest 27 de setembre”.

Gabriel Rufián, que ja va fer de portaveu de Súmate en l’escenari final de la diada, també respon a Iglesias a la roda de premsa: “Humilment em dirigeixo a aquells que no entenen que puguem votar que sí; als que pensen que, simplement, per venir d’un altre lloc o tenir arrels de fora, no puguem defensar que un poble sigui el que vulgui ser. Aquest procés transcendeix qualsevol origen, qualsevol cognom, qualsevol llengua, qualsevol bandera i qualsevol barri. Els nostres cognoms són molt diversos. Són Grau i Boix però també Romeva, Reyes o Rufián, Li, Atanasov, Muhadaini... Aquesta és la seva grandesa i aquesta, la seva victòria. Sobretot volem que entenguin que això no va de renunciar a cap identitat sinó de sumar una identitat més; va de con-viure com hem conviscut durant segles però d’una altra manera”.

El minvant col·lectiu migrant

Diversos sociòlegs, activistes i politòlegs opinen, en diferents graus, que els col·lectius que s’aplegaven sota la denominació genèrica d’“immigració espanyola” també han estat utilitzats per CiU, el

EFE

JORDI PLAY

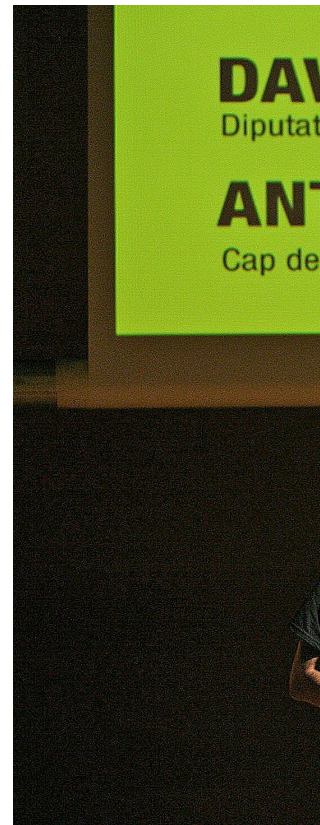
ORIGENS. Pablo Iglesias (pàgina anterior) a Rubí: "Aquesta gent de barri que no s'avergonyeix de tenir avis andalusos ha de treure les dents". El 275 va acabar amb parlaments en contra de la divisió per l'origen.

PSC i l'independentisme al llarg de la seva història. Però també és evident que el temps ha diluït aquest col·lectiu com a tal: la condició d'immigrant no és vitalícia ni eterna ni, evidentment, hereditària o genètica.

Precisament el nacionalisme de CiU, el pujolisme, es va presentar sempre com un "nacionalisme cívic". En Martí Marfà és antropòleg expert en identitats i nacionalisme: "El pujolisme, quant a discurs, ja era un nacionalisme cívic: 'És català aquell que viu i treballa a Catalunya'. És a dir que forma part del cos social de la nació qui viu al territori, independentment d'on vingui i si va arribar ahir o fa 25 anys. El mateix Pujol dona narrativa a aquest discurs. Però això no és obstacle perquè en la praxi no tot el nacionalisme però sí determinats sectors del nacionalisme burgès es continuen movent per criteris de cognom, és a dir, de classe social. Determinades posicions en el Govern, en empreses, en administració i en els quadres de partit segueixen en mans de determinades famílies i, per tant, en mans de determinades classes socials".

En Lluís Cabrera, president d'Els altres andalusos, és més dur que Marfà amb el doble discurs del pujolisme: "El nacionalisme pujolista ha creat imaginari col·lectiu de Nosaltres i Ells, d'una manera molt clara entre el 1980 i el 2003", període durant el qual va tractar amb la FECAC (Federació d'Entitats Culturals Andalusos a Catalunya) presidida per Francisco García Prieto. Segons Cabrera, "el nacionalisme conservador català té por d'aquests sectors i els tracta amb paternalisme". La manera, afegeix Cabrera, era "abocar molts diners a la FECAC i inflar la Fira d'Abril". En aquest objectiu, CiU "estava d'acord amb el PSC". Cabrera opina que "el PSUC era el partit que interpretava millor tot el tema de la immigració i el catalanisme" i, "després del trencament del PSUC tot ha estat un desgavell".

Precisament, el discurs de "nacionalisme cívic" de Pujol venia d'aquell PSUC: "Pujol es va apropiat el discurs →

PARTIDARIS DEL SÍ. A dalt a l'esquerra, Romeva, entre Mas i Junqueras en un acte de Junts pel Sí. A la dreta, Antonio Baños, cap de llista de la CUP, i David Fernández. A sota, a l'esquerra, Eduardo Reyes, president de Súmate.

JORDI PLAY

→ del PSUC d'Un sol poble, un sol país, en bona part gràcies a l'amistat amb en Francesc Candel".

Cabrera continua pensant que "les bases i els quadres mitjans de CiU i ERC són etnicistes" i afirma que ho ha "sentit" en pròpia pell: "Si parles dient que el castellà és patrimoni de Catalunya, no s'entén i no s'admet. El problema és que han estat deixant fora del catalanisme els castellans. Per això ha nascut Ciutadans. Per la llengua".

Martí Marfà opina que la qüestió de la llengua i la immigració "és una mica tabú" a Catalunya. "El nacionalisme de dretes s'ha regit per criteris ètnics però mai ho ha fet explícit. El nacionalisme català sempre ha estat del tipus cívic i no pas ètnic, com a mínim en l'àmbit del discurs. Després, en l'àmbit de la pràctica política i en l'accés a determinats recursos estratègics o dins de l'administració, és més o menys sabut que el nom i la família i la catalanitat d'aquesta família han exercit un pes determinat. Diguem que la dicotomia ètnica ha existit tot i que no hagi estat mai explícita".

L'abstenció no és d'origen

Ja ha explicat a bastament la demògrafa Anna Cabré que, en el complex "sistema de reproducció català", sempre compensat amb immigració quan la natalitat era baixa per raons socials o econòmiques, la llengua ha funcionat com a "ascensor social" o via d'integració ràpida.

Ho explicava a Antoni Tortajada al llibre *300. La història continua*: "Catalunya té un peatge [per a l'immigrant]: té un idioma diferent. Per tant, hi ha una dificultat afegida. Però aquesta dificultat afegida d'entrada, després es converteix en una cosa positiva. Perquè el fet que tu hakis après català et dona una mena de carnet d'identitat, un carnet de pertinença: 'Jo sóc d'aquí, escolti com parlo en català!'".

Marfà opina que, amb la immigració, "es fa un problema d'una cosa que no ho és". D'alguna manera, els estudis del comportament electoral li donen la raó. És cert que l'Àrea Metropolitana de Barcelona té un comportament diferent en unes eleccions autonòmiques i en unes a les Corts Espanyoles, però sembla ser que l'origen dels veïns d'aquesta Àrea Metropolitana no hi té res a veure.

El polítleg Joan Botella opina com Marfà que es busca un problema allà on no hi és: "Els fills i néts dels immigrants han estat escolaritzats als mateixos llocs que els fills i néts dels nascuts a Catalunya i fan i aprenen les mateixes coses que la resta de nens de Catalunya. Els xavals d'Estopa són fills i néts d'immigrants, parlen un català excel·lent. El que passa és que el que els agrada és la rumba i la marxeta aquesta de l'Hospitalet".

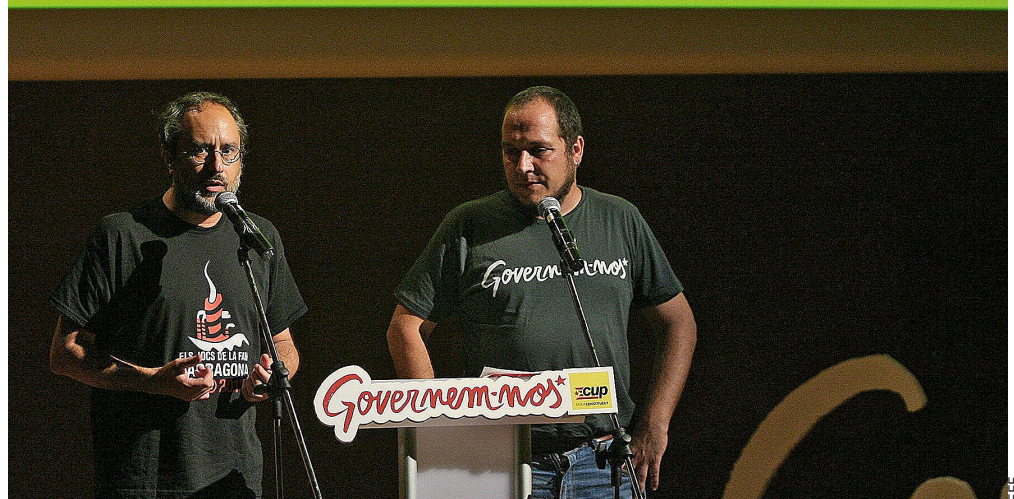
Botella dona també les claus per entendre que l'origen no té res a veure amb l'abstenció que Pablo Iglesias volia prevenir: "Hi ha un estudi de Josep Maria Vallès i Robert Liñeira que compara el comportament electoral a les àrees metropolitanas de Barcelona i Madrid i és fantàstic, perquè és el mateix. Per exemple: menys participació a les eleccions

DAVID FERNÁNDEZ

putat al Parlament per la CUP-AE

ANTONIO BAÑOS

ap de llista per Barcelona de la CUP-CC

l'Àrea Metropolitana, se li demana una previsió de la seva resposta a unes eleccions plantejades com un plebiscit d'independència: "En la mesura que la població percebi que això és un plebiscit més, veurà que hi ha molt en joc i la participació serà més alta. Com més alta sigui la participació, més marcades seran les pautes territorials. Com més participació hi hagi, més trobaràs uns resultats semblants als de les eleccions generals, com ja va passar a les últimes autonòmiques. CiU, que havia avançat bastant a l'Àrea Metropolitana el 2010, ho va perdre el 2012. En el moment que l'elecció tenia més a veure amb qüestions identitàries, va haver-hi més participació i més polarització territorial".

Una altra cosa és que això funcioni literalment en contra del bloc del Sí: "És evident que la qüestió independentista els atreu menys però també pot ser que s'identifiquin més amb la CUP. La CUP la poden votar molts membres o descendents de famílies castellanes. Molt més que Junts pel Sí, que tenen un suport més tradicional".

La veritable clau del comportament electoral pot ser l'edat, segons Liñeira: "Els tradicionals votants del PSC són gent gran o molt gran. Aquests votants del PSC en feus tradicionals del PSC, com Terrassa o Sabadell, continuaran votant PSC. Els seus fills, no. Probablement uns votin Catalunya sí que es Pot i uns altres la CUP. La llengua ja no és important. La CUP tindrà més èxit en aquests sectors d'electorat d'origen mixt castellà-català -on de fet ja no es pot parlar d'origen perquè són catalans".

Segons Liñeira, "el discurs etnicista té un altre origen". En el cas de García Albiol, per exemple, "va als mítings i confia molt en el carrer, en què li diuen. Però qui va als mítings? La gent molt gran. Molt militant o no però sí gent amb molta por sobre què pot passar, sobre l'escenari on pot portar el procés". I el cas de Pablo Iglesias? "Potser ha llegit molt sobre el tema -suposa Liñeira- però deuen ser coses de fa anys. A Catalunya això era important als anys vuitanta..." •

locals i autonòmiques; més rigidesa en el vot...". No és qüestió d'origen sinó de condicions socio-econòmiques.

Robert Liñeira és ara professor a la Universitat d'Edimburg (Escòcia). Des d'allà explica a EL TEMPS l'abstenció diferencial, és a dir, el fenomen pel qual l'abstenció en les eleccions autonòmiques era molt més alt a Catalunya que a d'altres comunitats. Ells van descobrir que això passava en una altra comunitat: Madrid -on no es coneixen conflictes de llengua i identitat amb els vinguets d'Andalusia o Extremadura.

"Nosaltres parlàvem de l'abstenció i l'abstenció, com a tot arreu, s'explica fonamentalment per temes socio-econòmics. Això és universal: qui no va a votar? La gent jove (n'hi va molta menys que gent gran); la gent sense feina. Aquesta gent és precisament molt present a les àrees metropolitanes. Cosa que sí que era més curiós que no passés a Madrid o Barcelona ciutat i sí a les seves àrees metropolitanes. Creiem que això és perquè Madrid i Barcelona tendeixen a expulsar les classes populars. Potser és gent que ha nascut a Barcelona però quan tenen un fill i han de buscar la primera re-

sidència, se'n van a viure fora perquè no poden pagar segons quins preus". Per tant, "això ja ens està parlant de quin tipus de gent es desmobilitza en les eleccions autonòmiques: gent amb condicions econòmiques més aviat desfavorables. El que més influeix en l'abstenció és això i una oferta política que no els resultava

L'ABSTENCIÓ DIFERENCIAL ES DÓNA TANT A CATALUNYA COM A MADRID

prou atractiva o no els motivava tant: en una disjuntiva PP-PSOE potser ho tenien molt clar però en altres circumstàncies no tant. Però tot això està canviant molt perquè l'oferta política, especialment a Catalunya, està canviant radicalment".

D'acord amb el coneixement que Liñeira té del comportament electoral de